

Duration 3 Hours

Marks :- 100

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B.:**
1. All Questions are compulsory
 2. All questions have internal choices
 3. Use of simple calculator is permitted
 4. Figures to the right indicate full marks
 5. Draw neat diagrams wherever necessary

1. (A) Select the best answer from the given options and rewrite the statement (Any Ten) 10

- i) Incremental principle states that an investment decision is profitable if _____
 - a) revenue increases more than cost
 - b) cost reduces more than revenue
 - c) both a) and b)
 - d) None of the above

- ii) The market supply schedule shows _____ relationship between price and quantity supplied.
 - a) inverse
 - b) direct
 - c) no
 - d) None of these

- iii) In case of normal goods, demand curve is _____
 - a) upward sloping
 - b) downward sloping
 - c) vertical straight line
 - d) horizontal straight line

- iv) Kinked demand curve is observed in _____ market
 - a) Perfect competition
 - b) Monopoly
 - c) Monopolistic Competition
 - d) Oligopoly

- v) If demand is price elastic, then _____
 - a) a rise in price will raise total revenue.
 - b) a fall in price will raise total revenue.
 - c) a fall in price will increase the quantity demanded.
 - d) a rise in price won't have any effect on total revenues.

- vi) Which of the following is a limitation of consumer clinic method of demand forecasting?
- a) Abnonnal consumer behavior
 - b) Expensive
 - c) Neither a nor b
 - d) Both a and b
- vii) Short run production function includes _____
- a) only Fixed factors
 - b) only Variable factors
 - c) both fixed and variable factors
 - d) None of the above
- viii) The narrowing distance between successive isoquants denotes _____
- a) Increasing returns to scale
 - b) Decreasing returns to scale
 - c) Constant returns to scale
 - d) None of the above
- ix) Which of the following is an example of Internal Economies of Scale?
- a) Labour Economies
 - b) Technical Economies
 - c) Managerial Economies
 - d) All of the above
- x) In the short run, the slope of TC curve is the same as slope of _____
- a) AVC curve
 - b) TFC curve
 - c) TVC curve
 - d) AFC curve
- xi) The difference between private and social cost is due to _____
- a) opportunity cost
 - b) diminishing marginal utility
 - c) externalities
 - d) accounting errors
- xii) _____ refers to an unavoidable cost which cannot be recovered.
- a) Opportunity cost
 - b) Sunk cost
 - c) Real cost
 - d) Implicit cost

- 1. B) Write whether the following statements are true or false (Any Ten) 10**
- i. Demand is desire backed by willingness and ability to pay.
 - ii. Opportunity costs can always be measured in terms of money.
 - iii. Under monopoly market, when TR is increasing MR is negative.
 - iv. When the demand is perfectly elastic, the demand curve will be a vertical straight line.
 - v. Demand curve under monopoly is perfectly inelastic.
 - vi. Long term forecasts are required for capital investments.
 - vii. Technology is variable in long run production function.
 - viii. MRTS is measured as $\Delta K / \Delta L$
 - ix. A firm experiences increasing returns of scale due to technological advancements.
 - x. Implicit costs are measured as opportunity cost.
 - xi. Learning curve expresses the decline in average cost due to better experience.
 - xii. $MC=AC$ when AC is minimum.

2. Attempt A and B OR C and D

- A) Discuss the scope of study of Business Economics. **07**
- B) Given the following data calculate TR, AR, and MR. Also identify the market structure **08**
and state the relationship between TR, AR and MR.

Output (Unit)	1	2	3	4	5	6	7
Price (Rs.)	10	10	10	10	10	10	10

OR

- C) Write an explanatory note on the use of marginal analysis in decision making in business. **07**
- D) The demand function for a commodity is given as $Q_d = 40 - 0.1P$ and its supply function is given as $Q_s = 20 + 0.2P$. Make a schedule of demand and supply at prices Rs.100/-, Rs.200/, Rs. 300/- and Rs.400/-. Find the equilibrium price and quantity. **08**

3. Attempt A and B OR C and D

- A) State and explain the law of demand. Write the assumptions and exceptions to the law of demand. **07**
- B) Describe the nature of demand curve under perfect competition and monopolistic competition. **08**

OR

- C) What is demand forecasting? What is the significance of demand forecasting? **07**
- D) A movie theatre charged Rs.100/- per ticket and sold 500 tickets per show. When the price of tickets was raised to Rs. 125/- the theatre was able to sell only 450 tickets. Estimate price elasticity of demand for movie tickets. Is it beneficial for the theatre to raise the price? Justify your answer. **08**

4. Attempt A and B OR C and D

- A) Define isoquants. What are the properties of isoquants? **07**
- B) What is meant by diseconomies of scale? Discuss the various internal and external diseconomies of scale. **08**

OR

- C) What is meant by Economies of Scope? How is it different from Economies of Scale? **07**
 D) The following table shows total product of a firm due to increase in labour input used in combination with a fixed input of capital: **08**

Labour input (Units)	0	1	2	3	4	5	6	7	8
Total Product (Units)	0	50	110	180	240	270	282	282	240

- i) Calculate average product and marginal product.
 ii) Name and mark the three stages of law of variable proportions in the table.
 iii) In which stage will a rational producer operate? Justify your answer.

5. Attempt A and B OR C and D

- A) Explain the nature and relationship between AFC, AVC, ATC and MC curves of a firm. **07**
 B) Given TFC = Rs.55/-, calculate TC, AFC, AVC and MC **08**

Output (Units)	0	1	2	3	4	5	6
TVC (Rs)	0	30	55	75	105	155	225

OR

- C) What is meant by break -even point? How is break-even point determined? **07**
 D) For a hypothetical firm, if price of product is Rs.80/-, TFC is Rs.5000/ and AVC is Rs.30/-, then **08**
 i) Calculate breakeven output for this firm
 ii) At the original TFC and AVC, how does breakeven quantity change if price rises to Rs. 130/-?
 iii) At the original price and TFC, what will be the breakeven quantity if AVC rises to Rs. 60/-?
 iv) At the original price and AVC, what will be the break even quantity if TFC rises to Rs. 6000/-?

6. Attempt A and B OR Write Short Notes on any four:

- A) Define income elasticity of demand. Explain the degrees of income elasticity of demand using examples. **10**
 B) Derive the long run average cost curve and write its features. **10**

OR

Write Short Notes on any four **20**

- i. Functions and equations
- ii. Promotional elasticity of demand
- iii. Types of isoquants
- iv. Expansion path
- v. Accounting and economic cost
- vi. Applications of break-even analysis

वेळ : ३ तास

एकूण गुण :- १००

Please check whether you have got the right question paper.

- सूचना: १. सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 २. सर्व प्रश्नांमध्ये अंतर्गत पर्याय आहेत.
 ३. फक्त साधे गणकयंत्र वापरण्यास परवानगी आहे.
 ४. उजवीकडील अंक हे गुण दर्शवितात.
 ५. आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

प्र.१ अ. खालीपैकी योग्य पर्याय निवडून विधाने पुन्हा लिहा. (कोणतेही दहा)

१०

१. वाढीव तत्वानुसार (incrementalism) गुंतवणूक हि फायदेशीर असेल जेव्हा _____
 अ) प्राप्ती हि खर्चापेक्षा जास्त वाढते.
 ब) खर्च हे प्राप्तीपेक्षा कमी होतात.
 क) दोन्हीही
 ड) कोणतेही नाही
२. बाजाराचे पुरवठा पत्रक हे किंमत आणि पुरवठ्यातील _____ संबंध दर्शविते.
 अ) व्यस्त
 ब) प्रत्यक्ष
 क) नाही
 ड) कोणतेही नाही
३. दैनंदिन उपयोगाच्या वस्तूंच्या बाबतीत मागणी वक्र _____ स्वरूपाचा असतो.
 अ) वर जाणारा
 ब) खाली उतरणारा
 क) उभी सरळ रेषा
 ड) आडवी सरळ रेषा
४. बाकदार मागणी वक्र हा _____ बाजारामध्ये आढळतो.
 अ) पूर्ण स्पर्धा
 ब) एकाधिकार
 क) मत्केदारीयुक्त स्पर्धा
 ड) अल्पजनाधीकार

५. जर मागणी ही किंमत लवचीक असेल तेव्हा _____

- अ) किंमतीमध्ये वाढ ही एकूण प्राप्तीमध्ये वाढ करते.
- ब) किंमतीतील घट ही एकूण प्राप्तीमध्ये वाढ करते.
- क) किंमतीतील घट ही मागणीमध्ये वाढ करते.
- ड) किंमतीतील वाढ ही एकूण उत्पन्नवाढीवर काहीही परिणाम करत नाही.

६. पुढीलपैकी _____ ही मागणी अनुमानाच्या उपभोक्ता चिकित्सा पद्धतीची उणीव आहे.

- अ) उपभोक्त्याचे असामान्य वर्तणूक
- ब) खर्चिक
- क) कोणतेही नाही
- ड) दोन्हीही

७. अल्पकालीन उत्पादन फलनामध्ये _____ असतात.

- अ) फक्त स्थिर खर्च
- ब) फक्त बदलते खर्च
- क) दोन्हीही
- ड) कोणतेही नाही

८. समउत्पादन वक्रामधील कमी होत जाणारे अंतर _____ दर्शविते.

- अ) वाढते प्रमाणफल
- ब) घटते प्रमाणफल
- क) स्थिर प्रमाणफल
- ड) कोणतेही नाही

९. खालीलपैकी _____ हे अंतर्गत बचतीचे उदाहरण आहे.

- अ) श्रमिक बचती
- ब) तांत्रिक बचती
- क) व्यवस्थापकीय बचती
- ड) वरीलपैकी सर्व

१०. अल्पकाळामध्ये एकूण खर्च वक्राचा आकार व _____ चा आकार सारखा असतो.

- सरासरी बदलता खर्च
- एकूण स्थिर खर्च
- एकूण बदलता खर्च
- सरासरी स्थिर खर्च

११. खाजगी खर्च व सामाजिक खर्च यांच्यात फरक _____ मुळे करता येतो.

- संधी खर्च
- घटती सीमांत उपयोगिता
- बाह्यता
- मोजमापातील त्रुटी

१२. खालीलपैकी _____ हा टाळता न येणारा खर्च आहे जो पुन्हा वसूल करता येत नाही.

- संधी खर्च
- बुडीत खर्च
- वास्तव खर्च
- अंतर्गत खर्च

प्र.१ ब. पुढील विधाने चूक की बरोबर ते लिहा. (कोणतेही दहा)

१०

- मागणी म्हणजे अशी इच्छा की ज्यास आर्थिक पाठबळ असते.
- संधी खर्च हा नेहमीच पैशामध्ये मोजला जाऊ शकतो.
- मत्केदारीमध्ये एकूण प्राप्ती जेव्हा वाढते सीमांत प्राप्ती ऋण असते.
- जेव्हा मागणी हि पूर्णतः लवचीक असते, तेव्हा मागणी वक्र उभी सरळ रेषा असते.
- मत्केदारीमध्ये मागणी वक्र हा पूर्णतः अलवचिक असतो.
- दीर्घकालीन मागणी अनुमान गुंतवणुकीसाठी आवश्यक आहे.
- दीर्घकालीन उत्पादन उफलामध्ये तंत्रज्ञान हा बदलणारा घटक आहे.
- MRTS हा $\Delta K / \Delta L$ या सुत्रा नुसार मोजला जातो.
- उद्योग संस्थेस वाढत्या प्रमाण फलाचा अनुभव तांत्रिक प्रगतीमुळे येतो.
- अंतर्गत खर्च हे संधी खर्चाच्या सहाय्याने मोजतात.
- अध्ययन वक्र (Learning curve) हा अनुभवामधून सरासरी खर्चात होणारी घट दर्शवितो.
- सि.ख. = स.ख. जेव्हा स.ख.किमान असतो.

प्र.२ 'अ' आणि 'ब' किंवा 'क' आणि 'ड' सोडवा.

अ. व्यावसायिक अर्थशास्त्राची व्याप्ती स्पष्ट करा. ०७

ब. खालील तक्त्याच्या आधारे TR, AR, आणि MR काढा. तसेच TR, AR, आणि MR च्या संबंधावरून बाजार प्रकार ओळखा. ०८

उत्पादन	१	२	३	४	५	६	७
किंमत	१०	१०	१०	१०	१०	१०	१०

किंवा

क. सिमांत विश्लेषणाचे व्यवसायातील निर्णय प्रक्रियेतील महत्त्व यावर सविस्तर लिहा. ०७

ड. मागणी फलन = $Q_d = 40 - 0.1P$ $Q_s = 20 + 0.2P$. किंमत Rs. १००/-, २००/-, ३००/- आणि ४००/- असताना मागणी व पुरवठा पत्रक बनवा. समतोल किंमत आणि उत्पादन शोधा. ०८

प्र.३ 'अ' आणि 'ब' किंवा 'क' आणि 'ड' सोडवा.

अ) मागणीचा नियम स्पष्ट करा. नियमाची गृहीतके व अपवाद स्पष्ट करा. ०७

ब) 'पूर्ण स्पर्धा आणि मत्केदारीयुक्त स्पर्धा यातील मागणी वक्राचे स्वरूप' यावर सविस्तर लिहा. ०८

किंवा

क) मागणी अनुमान म्हणजे काय? त्याचे महत्त्व स्पष्ट करा. ०७

ड) एक चित्रपटगृह १०० रु. प्रमाणे ५०० तिकीट विक्री करते. तिकीटाची किंमत १२५ इतकी वाढल्यावर फक्त ४५० तिकीटे विक्री झाली. यावरून तिकीटांच्या मागणीची किंमतलवचिकता काढा. किंमतवाढीचा चित्रपट गृहास फायदा होतो का? तुमचे मत सकारण लिहा. ०८

प्र.४ 'अ' आणि 'ब' किंवा 'क' आणि 'ड' सोडवा.

अ) समउत्पादन वक्र म्हणजे काय? त्याची वैशिष्ट्ये लिहा. ०७

ब) प्रमाणाच्या अबचती म्हणजे काय? प्रमाणाचा अंतर्गत व बाह्य अबचती स्पष्ट करा. ०८

किंवा

क) व्याप्तीतील बचती (Economies of scope) म्हणजे काय? प्रमाणाचा बचती पेक्षा ते कसे वेगळे आहे? ०७

ड) पुढील तक्त्यात एका उत्पादन संस्थेतील श्रमिक व इतर स्थिर घटकांच्या साह्याने झालेल्या विविध उत्पादन पातळ्या दिल्या आहेत. ०८

श्रमिक आदाने	०	१	२	३	४	५	६	७	८
एकूण उत्पादन	०	५०	११०	१८०	२४०	२७०	२८२	२८२	२४०

i. सरासरी उत्पादन आणि सीमांत उत्पादन काढा.

ii. बदलत्या प्रमाणाच्या नियमाच्या तीन विविध अवस्था दाखवा.

iii. कोणत्या अवस्थेमध्ये उत्पादक उत्पादन करेल? तुमच्या उत्तराचे समर्थन करा.

प्र.५ 'अ' आणि 'ब' किंवा 'क' आणि 'ड' सोडवा.

अ) AFC, AVC, ATC आणि MC वक्र यांचे स्वरूप व त्यांच्यातील संबंध स्पष्ट करा. ०७

ब) $TFC = ₹.५५$, तर TC, AFC, AVC, आणि MC काढा. ०८

उत्पादन	०	१	२	३	४	५	६
ए. स्थि.ख.	०	३०	५५	७५	१०५	१५५	२२५

किंवा

क) संतुलन/समतोल बिंदू (break even point) म्हणजे काय? तो कसा निर्धारित होतो. ०७

ड) एका उद्योगसंस्थेत उत्पादनाची किंमत रु.८० आहे. ए.स्थि.ख. हा ५००० रु. आणि स.ब.ख. ३० रु. आहे. तर ०८

- या उद्योगसंस्थेचे समतोल उत्पादन काढा.
- मूळ ए.स्थि.खर्चाला व स. ब. खर्चाला संतुलित उत्पादनात काय बदल होईल जर किंमत १३० रु. वाढली.
- मूळ किंमत व ए. स्थि. खर्चाला संतुलित उत्पादन काय असेल जेव्हा ए.ब.ख. ६० रु. होईल.
- मूळ किंमत व स.ब. खर्चाला संतुलित उत्पादन काय असेल जेव्हा ए.स्थि.ख. ६००० असेल.

प्र.६ 'अ' आणि 'ब' किंवा 'क' आणि 'ड' सोडवा.

अ. मागणीची उत्पन्न लवचिकता म्हणजे काय ? मागणीच्या उत्पन्न लवाचीकतेचे विविध प्रकार उदा.च्या साहाय्याने स्पष्ट करा. १०

ब. दीर्घकालीन सरासरी खर्चाचा वक्र काढा व त्याची वैशिष्ट्ये लिहा. १०

किंवा

कोणत्याही चारवर टीपा लिहा. २०

- कार्यकारी संबंध आणि समीकरणे
- मागणीची जाहिरात लवचिकता
- समउत्पादन वक्राचे प्रकार
- विस्थापथ
- लेखाकर्म आणि आर्थिक खर्च
- समतोल विश्लेषणाची उपयुक्तता (break even analysis)
